

डी.ए.वी. विद्यालयः वार्षिकी परीक्षा अभ्यास प्रश्नपत्रम्

कक्षा—षष्ठी	अवधि:—होरा त्रयम्	विषयं —संस्कृतम्	पूर्णांकाः—अशीतिः
निर्देशाः — (i)प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति । — खण्डः (क) अपठित—अवबोधनम् —			5 अंकाः
		खण्डः (ख) रचनात्मकं कार्यम् —	10 अंकाः
		खण्डः (ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम् —	15 अंकाः
		खण्डः (घ) पठित—अवबोधनम् —	20 अंकाः

(ii)सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः । (iii)प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।

(iv)प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया । (v)उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

खण्डः —“क” (अपठित —अवबोधनम्) अङ्काः — 5

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।

अस्माकं भारतीया संस्कृतिः आचारप्रधाना अस्ति । आचारः द्विविधः भवति — दुराचारः सदाचारः च । सताम् आचारः सदाचारः इत्युच्यते । सज्जनाः विद्वांसः च यथा आचरन्ति तथैव आचरणं सदाचारः भवति । सदाचारः शिष्टाचारयोः परस्परं महत् सम्बन्धः अस्ति । सज्जनाः स्वकीयानि इन्द्रियाणि वशे कृत्वा सर्वैः सह शिष्टतापूर्वकं व्यवहारं कुर्वन्ति । ते सत्यं वदन्ति, मातुः पितुः, गुरुजनानां, वृद्धानां, ज्येष्ठानां च आदरं कुर्वन्ति, तेषां आज्ञां पालयन्ति, सत्कर्मणि प्रवृत्ताः भवन्ति । सदाचारेण बुद्धिः वर्धते । सदाचारस्य अभ्यासः बाल्यकालात् एव भवति । नरः धार्मिकः, शिष्टः, विनीतः, बुद्धिमान् च भवति । संसारे सदाचारस्यैव महत्त्वं दृश्यते । ये सदाचारिणः भवन्ति, ते एव सर्वत्र आदरं लभन्ते । यस्मिन् देशे जनाः सदाचारिणः भवन्ति तस्यैव सर्वतः उन्नतिः भवति । अतएव महर्षिभिः उच्यते—“आचारः परमो धर्मः” इति ।

प्रश्नाः—(क) एक पदेन उत्तरत —

1

1. आचारः कतिविधः भवति ?
2. सदाचारेण का वर्धते?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत —

2

1. के सर्वत्र आदरं लभन्ते ?
2. महर्षिभिः किम् उच्यते?

(ग) निर्देशानुसारं उत्तरत—

2

1. “अनादरं” इत्यस्य किं विलोमपदं अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?
(अ) आचारः (ब) आचरणं (स) सम्मानं (द) आदरं
2. “सदाचारस्य अभ्यासः बाल्यकालात् एव भवति ।” वाक्ये अव्ययपदं किम् ?
(अ) सदाचारस्य (ब) एव (स) बाल्यकालात् (द) अभ्यास

खण्ड: – "ख" (रचनात्मक-कार्यम्) अङ्का: – 10

2. पुत्र्या मातरम् प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि उचितपदैः पूरयित्वा पत्रं पुनः लिखत । 5

जमदग्निपुरम्

18/1/19

पूज्यमातः

(1)

अहं ईश्वरस्य कृपया (2) अस्मि । भवत्याः (3)
कथम् अस्ति । अहं (4) मासे भ्रमणार्थम् हरिद्वारं गमिष्यामि । अस्मिन् मासे
मम (5) अस्ति ।

भवत्याः पुत्री

भारती

आगामि , परीक्षा, स्वास्थ्यम्, कुषलिनी, प्रणामाः

4. मंजूषायां प्रदत्त-शब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा वाक्यानि पूरयत । 5

मंजूषा-

बालकाः, खगाः, वृक्षात्, खेलतः, सुखदायिनी

- (अ) वानरःकूर्दति ।
(ब) अत्र द्वे बालिके ।
(स) आकाशे उत्पतन्ति ।
(द) अहा! प्रभातबेला ।
(ए) अस्मिन् चित्रे अनेके सन्ति ।

5. रेखांकित-पदेषु सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत । 2
1. एकैकेन बिन्दुना घटः परिपूर्यते ।
 2. गुरु तथैव पाठितवान् ।
 3. आगच्छ सुर+ईश!
 4. गौर + अंगः
6. रेखांकितपदेषु उपसर्ग संयोज्य पृथक् कृत्वा वा लिखत । 1
1. गंगा हिमालयात् निस्सरति ।
 2. जनाः उद्याने वि + हरन्ति ।
7. वचनपरिवर्तनं कृत्वा पुनः लिखत । 2
1. धावकौ तीव्रं धावतः । (एकवचने)
 2. अहम् पठामि । (बहुवचने)
 3. गजाः चलन्ति । (द्विवचने)
 4. त्वं कुत्र गच्छथः । (बहुवचने)
8. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखांकितपदेषु प्रत्ययं संयोज्य अथवा पृथक् कृत्वा लिखत । 2
1. जीवितुम् =..... बालकौ खादतः ।
 2. ते छात्राः कार्याणि कर्तुम् =.....+.....गच्छन्ति । (कृ+तुमुन्/कृ+तुम्/कृ+तुमन्)
 3. ताः चलचित्रं द्रष्टुम् =+.....गच्छन्ति । (दृष्+तुमन्/दृष्+तुम्/दृष्+तुमुन्)
 4. ताः गुरुं नम्+तुमुन् गच्छन्ति ।
9. उचित-पदानि चित्वा रिक्त स्थानानि पूरयत । 2
1. त्वं पालयसि ।
 (1) धेनुम् (2) धेनून् (3) धेनुना
 2. मम चंचला अस्ति ।
 (1) मतिः (2) मतिम् (3) मती
 3. छात्रा पुस्तकं पठति ।
 (1) सः (2) सा (3) तत
 4. मम पुस्तकम् अस्ति ।
 (1) एषः (2) एतत् (3) एषा

10. उचितं क्रियापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत् । 2
1. दुर्जनः दुर्व्यसनं । (त्यजति / त्यजन्ति / त्यजानि)
 2. पथिकौ कुत्रचित् जलम् न..... । (अपश्यताम् / अपश्यत् / अपश्यन्)
 3. वयम् शब्द रूपाणि..... । (स्मरिष्यति / स्मरिष्यन्ति / स्मरिष्यामः)
 4. सा छात्रा चित्रं..... । (पश्यानि / पश्यतु / पश्यत)
11. मंजूषायाम् प्रदत्तैः अब्ययषडैः रिक्तस्थानानि पूरयत । 2
1. गुरवे ।
 2.संस्कृतं वार्तालाप-भाषा आसीत् ।
 3. अहम् उपनेत्रं पश्यामि । एव, पुरा, नमः, विना
 4. श्रमः जयते ।
12. उचित संख्यावाचकं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत । 2
- अ. 1. (31) छात्राः संस्कृतं पठन्ति ।
- ब. 1. मम कक्षायाम् (44) छात्राः सन्ति ।
 (1) चत्वारि चत्वारिंश (2) चतुश्चत्वारिंशती (3) चतुश्चत्वारिंशत्

खण्ड "घ" पठित-अवबोधनम् 30

13. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानां निर्देशानुसारं उत्तराणि लिखत ।

शिष्यः अवदत्— "गुरुवर! एकान्ते अपि अहं स्वकार्यं पश्यामि । सूर्यः चन्द्रः वृक्षाः पादपाः इत्यादयः अपि सर्वे मां पश्यन्ति । कुत्रापि एकान्तं स्थानं न अस्ति ।" एतत् श्रुत्वा गुरुः अतीव प्रसन्नः अभवत् । सः तं शिष्यम् अकथयत्—भवान् एव मम योग्यः शिष्यः अस्ति ।

प्रश्नाः—(क) एकपदेन उत्तरत् — 1

1. कः अतीव प्रसन्नः अभवत्?
2. के मां पश्यन्ति ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत् — 2

1. कुत्रापि किम् न अस्ति । ?
2. एकान्ते अहं किम् पश्यामि ।?

(ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत्— 2

1. "सः तं शिष्यम् अकथयत्" अस्मिन् वाक्ये कर्ता पदं किम् ?
 (1) सः (2) तं (3) शिष्यम् (4) अकथयत्
2. "गुरुवर!" इति पदे का विभक्तिः ?
 (1) तृतीया (2) चतुर्थी (3) पंचमी (4) सम्बोधन

14. अधोलिखितं संवादं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत् – 5

अध्यापकः – प्रिय छात्राः ! एतत् चित्रं कस्य प्रदेशस्य अस्ति ?

अनुजः – सिक्किम प्रदेशस्य ।

अध्यापकः – एतस्मिन् चित्रे किम् पश्यसि?

अमिता – अत्र एका नदी अस्ति ।

अध्यापकः – एतस्याः नद्याः नाम किम्?

प्रतीकः – एषा तीस्ता नदी अस्ति ।

अनुभवः – एतेषाम् जनानां प्रियं भोजनम् किम्?

अध्यापकः – भवान् स्वयं वदतु ।

अनुभवः – एतद् तु 'चोमिन' अस्ति ।

प्रश्नाः—(क) एकपदेन उत्तरत् – 1

1. तीस्ता का अस्ति ?
2. एतेषाम् प्रियं भोजनम् किम् ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत् – 2

1. चित्रं कस्य प्रदेशस्य अस्ति ?
2. एतस्याः नद्याः नाम किम् ?

(ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत्— 2

1. "एतेषां प्रियं भोजनम् किम्" अस्मिन् वाक्ये विशेषणपदं किम् ?
(1) किम् (2) भोजनम् (3) प्रियं (4) एतेषाम्
2. "एतस्मिन् चित्रे किम् पश्यसि" अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?
(1) पश्यसि (2) किम् (3) चित्रे (4) एतस्मिन्

15. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत् – 5

विदेशेषु धनं विद्या व्यसनेषु धनं मतिः ।

परलोके धनं धर्मः शीलं सर्वत्र वै धनम् ॥

प्रश्नाः – (क) एकपदेन उत्तरत् – 1

1. सर्वत्र किम् धनम् ?
2. विदेशेषु विद्या किम् भवति ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत् – 2

1. मतिः कुत्र धनम् ?
2. परलोके किम् धनम् ?

(ग) निर्देशानुसारम् उत्तरत्— 2

1. "बुद्धिः" शब्दस्य पर्याय पदं किम् ?
(1) विद्या (2) मतिः (3) धर्मः (4) धनम्
2. "विदेशेषु " इति पदे का विभक्तिः ?
(1) सप्तमी (2) चतुर्थी (3) पंचमी (4) षष्ठी

16. अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

2.5

1. निद्रा व्यथां दूरयते ।

2. बालकः मातरम् अपृच्छत् ।

3. विद्यया तेजः वर्धते ।

4. शिष्याः अगच्छन् ।

5. गगने इतस्ततः भ्रमति ।

17. अधोलिखितेषु विलोमपदेषु उचितं मेलनं कुरुत –

2.5

क

ख

उत्तराणि

1. निरन्तरम्

ततः

.....

2. आदिः

तव

.....

3. उपरि

यदा—कदा

.....

4. मम

अन्तः

.....

5. इतः

अधः

.....